

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

**અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાતની ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં
ફોજદારી પરચુરણ અરજી (દિશા નિર્દેશ માટે)
નં. ૧૯૮૬૨ / ૨૦૧૫**

માનનીય જસ્ટીસ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

=====

૧. શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે?
૨. પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં? હા.
૩. શું ન્યાયમૂર્તિશ્રી ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે? ના.
૪. શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે? ના
- ૫.. નીચેની અદાલતોના તમામ ન્યાયાધીશો વચ્ચે પરીપત્રીત કરો.

=====

શરદ જેઠા સાવલા અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ર પ્રતિવાદી (ઓ)

=====

ઉપસ્થીતી :

શ્રી જયેશ એ દવે, શ્રી સુધીર એમ. ખન્ના – વકીલ,

– અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ માટે એડવોકેટ

શ્રી કિર્તિદેવ આર દવે, વકીલ – પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૨ માટે

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે એ.પી.પી.

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી જે. બી. પારડીવાલા

તારીખ: ૧૪/૧૧/૨૦૧૬ – મૌખિક ચુકાદો

૧ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ આ અરજી દ્વારા,

અહીં અરજદાર-મૂળ આરોપી આ અદાલતની અંતર્ગત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માંગે છે અને નીચેની રાહત માટે પ્રાર્થના કરી છે:

“૯ (અ) માંડવી કચ્છ ખાતે ટ્રાયલ કોર્ટમાં નોંધાયેલા ક્રિમિનલ કેસ નં. ૮૦/૨૦૧૨ માં વિવાદિત ચુકાદા સામે તેમના વકીલ દ્વારા અરજદારની અપીલ નોંધવા માટે નીચલી અપીલ અદાલતને નિર્દેશ આપવો.

(બી) ઉપરોક્ત ફોજદારી કેસમાં અરજદાર સામે વિવાદિત સજાના અમલને સ્થગિત કરવો.

(સી) ઉપરોક્ત ફોજદારી કેસમાં માંડવી, કચ્છ ખાતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા જારી કરાયેલ અરજદાર સામેના ધરપકડ વોરંટના અમલ પર રોક લગાવવા માટે આ અરજીનો સ્વીકાર, અંતિમ સુનાવણી અને નિકાલ બાકી છે.

(ડી) યોગ્ય અને યોગ્ય માનવામાં આવે તેવા કોઈપણ અન્ય અને વધુ આદેશો પસાર કરવા.

૨. આ કેસની હકીકતો નીચે પ્રમાણે સારાંશિત કરી શકાય છે:

૨.૧ પ્રતિવાદી નંબર ૨ એ અહીં અરજદાર સામે નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે વિદ્વાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ, માંડવી, કચ્છની અદાલતમાં ફરિયાદ નોંધાવી હતી. આ ફરિયાદ ૨૦૧૨ના ક્રિમિનલ કેસ નં. ૮૦ માં પરિણમી હતી. એવું લાગે છે કે અહીં અરજદારે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં, “કોડ”) ની કલમ ૩૧૭ (૧) હેઠળ અરજી કરી હતી, જેમાં કોર્ટ સમક્ષ વ્યક્તિગત રીતે હાજર રહેવાથી મુક્તિ માંગવામાં આવી હતી. ૮. પ્રિન્સિપલ સિવિલ જજ & જે.એમ.એફ.સી, માંડવી, કચ્છએ ૨૩મી માર્ચ ૨૦૧૨ના તેમના આદેશ દ્વારા અરજીને પ્રદર્શિત કરવાની મંજૂરી આપી હતી: ૮ અને આ શરત પર વ્યક્તિગત હાજરીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી કે અરજદાર જ્યારે અને જ્યારે નિર્દેશ આપવામાં આવે ત્યારે કોર્ટમાં હાજર રહેશે.

૨.૨ પ્રિન્સિપલ સિવિલ જજ અને માંડવીએ ૨૦૧૨ના ક્રિમિનલ કેસ નં. ૮૦ માં ૮મી ઓક્ટોબર ૨૦૧૫ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા અરજદારને નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવ્યો હતો અને અરજદારને એક વર્ષની સાદી કેદની સજા ફટકારી હતી.ટ્રાયલ કોર્ટે સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૫૭ (૩) હેઠળ તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને રૂ. ૧૩,૦૦,૦૦૦/(માત્ર તેર લાખ રૂપિયા) એટલે કે ચેકની રકમની સમકક્ષ રકમના વળતર માટે આદેશ પણ પસાર કર્યો હતો.ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દેશ આપ્યો હતો કે વળતરની રકમની ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળતા, અરજદાર આરોપીને વધુ ત્રણ મહિનાની સરળ કેદની સજા ભોગવવી પડશે.

૨.૩ રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી એવું લાગે છે કે ૬ ઓક્ટોબર ૨૦૧૫ એટલે કે જે તારીખે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ચુકાદો અને દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ અને સજા સંભળાવવામાં આવી હતી, તે તારીખે અરજદાર આરોપી હાજર ન હતો.અરજદાર આરોપીના જણાવ્યા અનુસાર, તે બીમાર હતો, પરંતુ જ્યારે ચુકાદો અને આદેશ સંભળાવવામાં આવ્યો ત્યારે તેનો વકીલ અદાલત સમક્ષ હાજર હતો.

૨.૪ એવું પણ જણાય છે કે તે જ દિવસે એટલે કે જે તારીખે ચુકાદો અને આદેશ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો, ટ્રાયલ કોર્ટે સજાના અમલના હેતુ માટે અરજદાર આરોપી સામે બિનજામીનપાત્ર વોરંટ જારી કર્યું હતું.

૨.૫ રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીમાંથી આગળ એવું જણાય છે કે અરજદાર આરોપી વતી

હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે સજાના મૂળ આદેશને સસ્પેન્ડ કરવા માટે સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ અરજીને આ આધાર પર પસંદ કરી હતી કે અરજદાર આરોપી ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવા અને સજાના આદેશને પડકારતી સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ અપીલને પસંદ કરવા માંગતો હતો.અરજદાર આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત અરજીને ૬ ઓક્ટોબર, ૨૦૧૫ના રોજ જ આ આધાર પર નકારી કાઢવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે આરોપી અદાલતમાં હાજર ન હતો અને તેની ગેરહાજરીમાં ટ્રાયલ કોર્ટ સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ સજાના મૂળ આદેશને સ્થગિત કરી શકતી નથી જેથી આરોપી સત્ર અદાલત સમક્ષ અપીલ કરી શકે.

૨.૬ એવું લાગે છે કે અહીંના આરોપી અરજદારે ત્યારબાદ સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી, જેને ૨૦૧૫ની આઈ. આર. <આઈ. ડી. ૧> તરીકે ક્રમાંકિત કરવામાં આવી હતી.સેશન્સ કોર્ટે એ આધાર પર અપીલ દાખલ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો કે ટ્રાયલ કોર્ટે કોર્ટ સમક્ષ આરોપીની ગેરહાજરીમાં સજાના મૂળ આદેશને સ્થગિત કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, એડિશનલ સેશન્સ જજ, ભુજ કચ્છએ ૧૫મી ઓક્ટોબર, ૨૦૧૫ના રોજ આપેલા આદેશ દ્વારા એવો મત વ્યક્ત કર્યો હતો કે અપીલનો અંતિમ નિકાલ થાય ત્યાં સુધી આરોપીએ અપીલ નોંધાવવા અને જામીન માટે પણ વ્યક્તિગત રીતે હાજર રહેવું જોઈએ.

૩ ઉપર ઉલ્લેખિત આવા સંજોગોમાં, આ અરજી ત્રણ ગણી રાહત માટે દાખલ કરવામાં આવી છે:પ્રથમ, અરજદાર આરોપી ઇચ્છે છે કે આ અદાલત અપીલ અદાલતને સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ તેની હાજરી/હાજરી માટે આગ્રહ કર્યા વિના તેના વકીલ દ્વારા તેની અપીલ નોંધાવવા માટે નિર્દેશ આપે; બીજું, તે પ્રાર્થના કરે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજાના મૂળ આદેશને સસ્પેન્ડ કરવામાં આવે; અને ત્રીજું, તે પ્રાર્થના કરે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા બિનજામીનપાત્ર ધરપકડના વોરંટને તેના અમલમાંથી રોકવામાં આવે.

૪ આજની તારીખે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીમાંથી જે ચિત્ર બહાર આવ્યું છે તે એ છે કે જો કે અરજદાર આરોપી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ૬ ઓક્ટોબર ૨૦૧૫ ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને તેને વળતર માટે રૂ.૧,૦૦,૦૦૦/ની ચુકવણી સાથે ત્રણ મહિના માટે સાદી કેદની સજા ફટકારવામાં આવી છે, તેમ છતાં અરજદાર આરોપી મુક્ત પક્ષી છે.તે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ સજાના મૂળ આદેશને રોકવામાં અસફળ રહ્યો છે અને તે જ સમયે, સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ તેની અપીલ નોંધાવવામાં પણ અસફળ રહ્યો છે.

૫ અહીં અરજદાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી જયેશ દવેએ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે તેના ક્લાયન્ટ એટલે કે અહીં અરજદારની

ગેરહાજરીમાં ચુકાદો અને દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ અને સજા સંભળાવવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે.સંહિતાની કલમ ૩૫૩ (૬) ની જોગવાઈઓ પર આધાર રાખીને, શ્રી દવે રજૂઆત કરશે કે જો કોઈ આરોપી કસ્ટડીમાં ન હોય, તો સંબંધિત અદાલતે એ સુનિશ્ચિત કરવું જરૂરી છે કે આરોપી ચુકાદાની સુનાવણી માટે અદાલતમાં હાજર રહે, સિવાય કે જ્યાં સુનાવણી દરમિયાન તેની વ્યક્તિગત હાજરી દૂર કરવામાં આવી હોય અને સજા માત્ર દંડની હોય અથવા આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે.

૬ શ્રી દવે રજૂ કરે છે કે આરોપીની ગેરહાજરીમાં ચુકાદો અને દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ આપ્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટ સજાના અમલના હેતુ માટે ધરપકડનું બિનજામીનપાત્ર વોરંટ જારી કરી શકી ન હોત.

૭ શ્રી દવે રજૂ કરે છે કે ચુકાદાની જાહેરાતની તારીખે, અહીં અરજદારનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન વકીલ ખૂબ જ હાજર હતા.ટ્રાયલ કોર્ટે સજાના મૂળ આદેશને સ્થગિત કરવા માટે સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને સ્વીકારવામાં ગંભીર ભૂલ કરી હતી.શ્રી દવે ના જણાવ્યા અનુસાર, ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરી માટે આગ્રહ કરતી વખતે આવી અરજીને નકારી કાઢવામાં ગંભીર ભૂલ કરી હતી.શ્રી દવે રજૂ કરે છે કે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતામાં કોઈ જોગવાઈ નથી, જે આદેશ આપે છે કે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ સજાના મૂળ આદેશને સ્થગિત કરવાના

હેતુસર, આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરી ફરજિયાત છે.શ્રી દવે રજૂ કરે છે કે જો સજાના મૂળ આદેશને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યો હોત, તો કદાચ સેશન્સ કોર્ટે અપીલ નોંધી હોત અને અપીલનો અંતિમ નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી ચોક્કસ નિયમો અને શરતોને આધિન આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાનો યોગ્ય આદેશ પસાર કરી શક્યો હોત.શ્રી દવે રજૂ કરે છે કે આજની તારીખે પણ, તેમનો ક્લાયન્ટ તેના વકીલ સાથે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ વ્યક્તિગત રીતે હાજર થવા તૈયાર છે અને સજાના મૂળ આદેશને સ્થગિત કરવા માટે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ નવી અરજી દાખલ કરશે અને ટ્રાયલ કોર્ટને આવી અરજી પર કાયદા અનુસાર યોગ્ય આદેશો પસાર કરવા માટે નિર્દેશ આપી શકાય છે.

૮ શ્રી ડેવે રજૂઆત કરી હતી કે તેમના ક્લાયન્ટ અન્યથા ચુકાદાની ઘોષણા સમયે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હાજર રહેવા માટે બંધાયેલા નથી કારણ કે તેમના ક્લાયન્ટને ૨૩મી માર્ચ ૨૦૧૨ના આદેશ દ્વારા સુનાવણી દરમિયાન હાજર રહેવાથી મુક્તિ આપવામાં આવી હતી.

૯ ઉપર ઉલ્લેખિત આવા સંજોગોમાં, શ્રી દવે પ્રાર્થના કરે છે કે આ અરજીમાં યોગ્યતા હોવાથી, તેને મંજૂરી આપવામાં આવે અને રાહત માટે વિનંતી કરવામાં આવે.

૧૦ બીજી બાજુ, ફરિયાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી કીર્તિદેવ દવે દ્વારા આ અરજીનો ઉગ્ર વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે.તેઓ રજૂ કરે છે કે સંહિતાની કલમ ૩૫૩ (૭) એ ખૂબ જ સ્પષ્ટ કરે છે કે કોઈ પણ ફોજદારી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ કોઈ પણ ચુકાદો કોઈ પણ પક્ષ અથવા તેના વકીલની ગેરહાજરીના કારણે અમાન્ય માનવામાં આવશે નહીં.નિર્વિવાદપણે, હાથમાં રહેલા કેસમાં, આરોપી ચુકાદો સંભળાવવામાં આવ્યો તે તારીખે હાજર રહેવામાં નિષ્ફળ ગયો.આવા સંજોગોમાં, ટ્રાયલ કોર્ટ સજાના અમલના હેતુ માટે બિનજામીનપાત્ર વોરંટ જારી કરવામાં ન્યાયી હતી.શ્રી દવે રજૂ કરે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટની ફરજ એ જોવાની છે કે સજાના આદેશનો અમલ કરવામાં આવે, નહીં તો આરોપી તેને સરળતાથી ટાળી દેશે.

૧૧ શ્રી દવે વધુમાં રજૂ કરે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે સજાના મૂળ આદેશને સસ્પેન્ડ કરવા માટે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ આરોપીના વકીલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને યોગ્ય રીતે નકારી કાઢી હતી.ચુકાદો અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશ અને સજાની જાહેરાતના સમયે, જો આરોપી હાજર ન હોય, તો આરોપીના વકીલને સજાના મૂળ આદેશને સ્થગિત કરવા માટે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ અરજી કરવાની મંજૂરી નથી.

૧૨ શ્રી દવે રજૂ કરે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સજાના મૂળ આદેશને આ તારીખ

સુધી સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યો નથી, તેથી સેશન્સ કોર્ટ અપીલ નોંધવામાં ન્યાયાધીશની અપીલ યોગ્ય રીતે નોંધવામાં આવે તે પછી જ અપીલ કોર્ટ સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ હેઠળ આદેશ પસાર કરવા માટે આગળ વધી શકે છે. સજાના આદેશને સ્થગિત કરી શકે છે અને અપીલનો અંતિમ નિકાલ થાય ત્યાં સુધી આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાનો આદેશ આપી શકે છે.

૧૩ શ્રી દવે એફિડેવિટમાં કરવામાં આવેલા નીચેના દાવાઓ પર આધાર રાખવા માંગે છે, જે ફરિયાદી દ્વારા યોગ્ય રીતે સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે:

“૫ ચુકાદો સંભળાવવામાં આવ્યો તે સમયે અરજદાર દ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હાજર રહ્યા ન હતા.તેથી એલ. ડી. મેજિસ્ટ્રેટ સી.આર.પી.સી ની કલમ ૪૧૮ (૨) મુજબ તેની ધરપકડ માટે વોરંટ બહાર પાડવું જરૂરી હતું. આ એક ફરજિયાત જોગવાઈ છે.તેથી, એલ. ડી. મેજિસ્ટ્રેટ ધરપકડનું વોરંટ જારી કરવામાં કાયદા અથવા અધિકારક્ષેત્રની કોઈ ભૂલ કરી નથી.અરજદારે કોર્ટની પ્રક્રિયાનું સન્માન કરવાનું ટાળ્યું છે.તેથી આ માનનીય અદાલત પાસેથી ન્યાયાધીશ રાહત માંગતી વ્યક્તિ આવી રાહત માટે હકદાર નથી જ્યારે તે જાણીજોઈને અદાલતની પ્રક્રિયાને ટાળી રહ્યો હોય.

૬ કોઈપણ અદાલત દ્વારા દોષિત ઠેરવવાના ચુકાદાના કિસ્સામાં દોષિત દ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ સજાને સસ્પેન્ડ કરવાની વિનંતી કરી શકે છે.કાયદાની આ જોગવાઈ પણ ફરજિયાત છે.જો દોષિત શરતો પૂર્ણ કરે તો દ્રાયલ કોર્ટ કેદની સજાને સ્થગિત કરવી પડે છે.આમ દ્રાયલ કોર્ટ પાસે દંડની સજાને સસ્પેન્ડ કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી.આ સાથે દ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ અરજદારની ગેરહાજરી એક સુનિયોજિત અને ઇરાદાપૂર્વકનું કાર્ય છે.તેથી અપીલ સ્વીકારવાના આદેશની આડમાં અરજદાર દંડની રકમ જમા કરવાની તેની જવાબદારીને ટાળી રહ્યો છે.તેથી આ કાર્યવાહી કાયદાની પ્રક્રિયાને ટાળવા માટેની કાર્યવાહી સિવાય બીજું કંઈ નથી.તેથી આ અરજી પર વિચાર કરવાની જરૂર નથી.

૭ સી.આર.પી.સી ના ૩૮૯ (૧) મુજબ અપીલ અદાલતને સજાને સ્થગિત કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે.જોકે આ વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્ર છે.તેથી જ્યારે અપીલની સાથે

સસ્પેન્શનની સજા માટેની વિનંતી હોય ત્યારે અપીલ કોર્ટ તેના અધિકારક્ષેત્રમાં આત્મસમર્પણ કરવા માટે કહી શકે છે.આ કિસ્સામાં અપીલ અદાલતે આમ અરજદારના અભિગમ અને વલણ તેમજ કેસના રેકૉર્ડને ધ્યાનમાં રાખીને તેના વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો છે.તેથી આદેશમાં દખલ કરવાની જરૂર નથી.

૮ અરજદારનું વલણ અને અભિગમ આ અરજીમાં તેની પ્રાર્થનામાં પણ પ્રતિબિંબિત થાય છે.અરજદાર તેના વકીલ દ્વારા તેની અપીલની નોંધણી માટે પ્રાર્થના કરે છે.તેથી અરજદાર સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ હેઠળ અદાલતનો સંપર્ક કરવા માંગતો નથી. આ તેનો ઈરાદો જાહેર કરે છે જો દુર્ભાવનાપૂર્ણ નહીં પરંતુ કોઈ પણ સંજોગોમાં વાસ્તવિક નથી.તેથી અરજદાર દાવો કરે છે તેમ કોઈ રાહત મેળવવા માટે હકદાર નથી.

૯ એ. આઈ. આર. ૨૦૦૧ એસ. સી. ૬૫૧ માં નોંધાયેલા સ્ટેની ફિલક્સ પિન્ટો વિ. જાંગીદ બિલ્ડર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડના કેસમાં કેસ એ હતો કે એન. આઈ. અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા બાદ ઉદ્ભવતા કેસમાં ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ સુધારામાં ઉચ્ચ અદાલતે શરતે લાદવામાં આવેલા દંડને માફ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.સર્વોચ્ચ અદાલત માને છે કે ઉચ્ચ અદાલતની આ શરત સાચી છે અને ન્યાયના હિતમાં છે.કાયદાની આ સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને જો અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવે તો તે અરજદાર માટે અન્યાયી તરફેણ સમાન હશે.તેથી પણ અરજી નામંજૂર કરવી જરૂરી છે.

૧૦ અરજદારે આદેશ ડી. ટી. દ્વારા વ્યક્તિગત હાજરીથી ગેરહાજરીનો લાભ લેવાનો દાવો કર્યો હતો. ૨૩/૦૩/૨૦૧૨.આદેશની શરત એ છે કે જ્યારે કોર્ટ દ્વારા પૂછવામાં આવે ત્યારે અરજદારે હાજર રહેવું પડે.આ સંદર્ભમાં એ નોંધવું જોઈએ કે ૦૪૧૦૨૦૧૫ના રોજ અરજદાર માંડવી ખાતેની અદાલત સમક્ષ હાજર હતા.એલ. ડી. જે. એમ. એફ. સી., માંડવીએ અરજદારને ૦૬૧૦૨૦૧૫ના રોજ ખુફી અદાલતમાં હાજર રહેવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.ત્યારબાદ, અરજદાર ૦૬૧૦૨૦૧૫ના રોજ જાણીજોઈને ગેરહાજર રહ્યા હતા.અરજદાર દાવો કરે છે કે તે મુંબઈનો રહેવાસી છે અને કિડનીની સારવાર હેઠળ હતો અને તેથી તે અદાલતમાં હાજર રહી શક્યો ન હતો.આમ ૦૪૧૦૨૦૧૫ના રોજ માનવીમાં રહી ગયેલી બીમાર વ્યક્તિ ૦૬૧૦૨૦૧૫ના રોજ મુંબઈમાં સારવાર હેઠળ હતી, તેમાં કોઈ શંકા નથી કે કોર્ટની પ્રક્રિયાથી દૂર રહેવા માટે આ એક આયોજિત બીમારી હતી.આ અદાલતમાં આચરવામાં આવતી દુર્ભાવનાપૂર્ણ બાબતોનો સ્પષ્ટ કેસ છે.તેથી અરજીને શ્રેશોલ્ડ પર બરતરફ કરવી જરૂરી છે.

૧૧ અરજદારે દોષિત ઠેરવવાના આદેશ પર રોક લગાવવા માટે અરજી કરી હતી.આવી કોઈ જોગવાઈ નથી.સેકની જોગવાઈ. જો શરતો પૂરી થાય તો જ ૩૮૯ (૩) નો ઉપયોગ કરી

શકાય છે.એલ. ડી. સાથે તે માટેનો અધિકારક્ષેત્ર. મેજિસ્ટ્રેટે માત્ર કેદની સજાને સરપેન્ડ કરવાની છે.તેથી દંડ જમા કરાવવો એ પૂર્વવર્તી શરત છે.અરજદાર આ શરત સાથે મળ્યા ન હતા.તેથી એલ. ડી. નો આદેશ. જે. એમ. એફ. સી. એ અરજદારને તેની સમક્ષ હાજર રહેવાનો નિર્દેશ આપવો એ ન્યાયી અને યોગ્ય છે.

૧૨ એ નોંધવું જોઈએ કે અરજદારને ૨૦૧૨ માં વ્યક્તિગત હાજરીથી હાજર રહેવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી.તેથી તેમને ૦૬૧૦૨૦૧૫ ના રોજ મુક્તિ માંગવાની જરૂર નહોતી.જોકે, આવી અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી (પરિશિષ્ટ).આ દર્શાવે છે કે મુક્તિ પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી અને અરજદારને ૦૪૧૦૨૦૧૫ના રોજ હાજર રહેવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.અરજદાર મુંબઈની હોસ્પિટલમાં દાખલ થવા માટે દોડે છે.આ આમંત્રિત બીમારી વાસ્તવિક નથી પરંતુ કોર્ટની પ્રક્રિયાને ટાળવા માટે ઇરાદાપૂર્વકની કાર્યવાહી છે.તેથી તેને બરતરફ કરવો જરૂરી છે ".

૧૪ ઉપર ઉલ્લેખિત આવા સંજોગોમાં, શ્રી દવે પ્રાર્થના કરે છે કે આ અરજીમાં કોઈ યોગ્યતા ન હોવાથી તેને નકારી કાઢવામાં આવે.

૧૫ પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન સલાહકારને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી, નીચેના પ્રશ્નો મારા વિચારણા માટે આવે છે:

- (૧) શું ચુકાદો જાહેર થવાની તારીખે અહીં આરોપી અરજદારની ગેરહાજરીને કારણે, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૫૩ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને ચુકાદો અમાન્ય થઈ જશે?
- (૨) શું ટ્રાયલ કોર્ટ અહીં અરજદાર આરોપીની ધરપકડ માટે બિનજામીનપાત્ર વોરંટ જારી કરવામાં ન્યાયી હતી કે કેમ, તેણે નોંધ્યું હતું કે આરોપી ચુકાદો અને દોષિત ઠેરવવા અને સજાના આદેશની જાહેરાત સમયે હાજર ન હતો?
- (૩) અહીં આરોપી અરજદારની ધરપકડ માટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ બિનજામીનપાત્ર વોરંટને સી.આર.પી.સી ની કલમ ૪૧૮ હેઠળ જોગવાઈ મુજબ કેદની સજાના અમલના હેતુ માટે કહી શકાય કે કેમ?
- (૪) શું ટ્રાયલ કોર્ટે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ દાખલ કરેલી અરજીને નકારી કાઢી હતી

અથવા સજાના મૂળ આદેશને સ્થગિત કરવાના હેતુથી આવી અરજી પર યોગ્ય આદેશ પસાર કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો જેથી અરજદાર આરોપી અદાલતમાં તેની ગેરહાજરીના આધારે સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી શકે? બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, શું વકીલ દ્વારા સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી પર યોગ્ય આદેશ પસાર કરવાના હેતુથી આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરી માટે ટ્રાયલ કોર્ટનો આગ્રહ કાયદામાં વાજબી કહી શકાય?

- (૫) શું આરોપીએ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ આત્મસમર્પણ કર્યું ન હતું અને ટ્રાયલ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલી સજાના મૂળ આદેશને સસ્પેન્ડ કરતો કોડની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ કોઈ આદેશ પસાર કર્યો ન હતો, જેથી આરોપી અપીલ કોર્ટ સમક્ષ અપીલ કરી શકે?
- (૬) શું સત્ર અદાલતે અપીલની નોંધણીના હેતુ માટે અહીં આરોપી અરજદારની વ્યક્તિગત હાજરી માટે આગ્રહ રાખવો વાજબી હતો?

૧૬ આ કેસ ફોજદારી કાયદાની અસરકારકતા અંગે કાયદાના એક મહત્વપૂર્ણ પાસાને ઉઠાવે છે જો કોઈ ગુના માટે આરોપી અને દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી વ્યક્તિ ધરપકડ ટાળે છે અને ફોજદારી અદાલત દ્વારા સજા સંભળાવવામાં આવેલી કેદ ટાળે છે.આવી ઘટના માત્ર ન્યાય વિતરણ પ્રણાલીને મહત્વહીન બનાવે છે અને ન્યાયને બિનઅસરકારક બનાવે છે.કાનૂની ન્યાય માટે જરૂરી છે કે ગુના માટે દોષિત ઠરેલા ગુનેગારને જેલની સજા ભોગવવી જ જોઈએ કારણ કે અન્યથા સામાજિક અરાજકતા સર્જશે.લોકો કાયદાનું ઉદ્ધંધન કરવા બદલ કોઈપણ સજા ભોગવ્યા વિના કાયદાનું ઉદ્ધંધન કરશે.લોકશાહી અને કાયદાના શાસનના પાયાને હચમચાવી દેવામાં આવશે અને આ જ કારણ છે કે અદાલતો ફોજદારી કાયદા સમક્ષ તમામ વ્યક્તિઓને સમાન ગણવાનો પ્રયાસ કરે છે.ભલે તે સમૃદ્ધ હોય કે ગરીબ, પછી ભલે તે શક્તિશાળી હોય કે શક્તિહીન, ફોજદારી કાયદો બધાને સમાન રીતે લાગુ પડે છે.

૧૭ 'તમે ક્યારેય એટલા ઊંચા બનો, પરંતુ કાયદો તમારાથી ઉપર છે ', તે કાયદાના શાસનનો હસ્તાક્ષર વિષય છે જે ભારતીય બંધારણીય સંદર્ભમાં મોટેથી અને શાંતિથી (તેમજ) પડઘો પાડે છે.બંધારણનો હેતુ જ કાયદા સમક્ષ પુરુષો (અને મહિલાઓ) ને સમાન બનાવવાનો છે.જ્યારે ફોજદારી પ્રતિબંધો લાગુ કરવાની વાત આવે છે ત્યારે કાયદા સમક્ષ કાયદાનું સમાન રક્ષણ અને સમાનતા શાસક અને શાસિત વચ્ચે કોઈ તફાવત નથી કરતી.જો પૈસાની સત્તા તેમજ રાજકીય સત્તા ધરાવતો ગુનેગાર રાજ્યની સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજાને ટાળી શકે છે, તો આવી સજા આપનાર અદાલત ન્યાયની વેદી પર વકીલના ઉચ્ચ ક્ષમતાવાળા ફોરેન્સિક વક્તૃત્વ દ્વારા શાંત થવા માટે મૂક પ્રેક્ષક અથવા મૂર્ખ શ્રોતા ન હોઈ શકે.કોર્ટે આવી વિચિત્ર ઘટનાને ગંભીરતાથી લેવી જોઈએ અને લેવી જોઈએ: તે લાખમાં એક હોય. સરકારી સંસ્થાઓની નિષ્પક્ષ કામગીરીમાં લોકોનો વિશ્વાસ જાળવી રાખવા માટે આ અનિવાર્ય છે.અલબત્ત, કાયદા ઘડનારાઓ અને કાયદા અમલીકરણકર્તાઓએ કાયદા ઘડનારાઓ, કાયદા અમલીકરણકર્તાઓ અને કાયદાના દુભાષિયાઓ (ન્યાયાધીશો અને અદાલતો) ને ટાળવા અને ટાળવા માટે દોષિતને પકડવામાં અદાલતને સ્પેરછાએ મદદ કરવી જોઈએ.

૧૮. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, કે. વીરાસ્વામી વિરુદ્ધ ભારત સંઘ (૧૯૯૧) ૩ એસ. સી. સી. ૬૫૫ કેસમાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના બંધારણીય ખંડપીઠે આપેલા ચુકાદાનો સંદર્ભ આપી શકાય છે, જેમાં રાષ્ટ્રપતિના બંધારણીય હુકમનામા હેઠળ

ન્યાયાધીશ તરીકે તેમજ તમિલનાડુ રાજ્યની સર્વોચ્ચ અદાલતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ તરીકે નિયુક્ત વ્યક્તિ સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ પર ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ હેઠળ ગુનાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.સંમત અભિપ્રાયમાં, એલ. એમ. શર્મા, જે. (તે સમયે તેમના સ્વામી તરીકે) એ (એસસીસીના) ફકરા ૮૬ માં નીચેના અવલોકનો કર્યા હતા.

.....તેથી, એવું માનવું સલામત નથી કે આ કાયદો તેની અરજીમાં નીચલા અને ઉચ્ચ ન્યાયતંત્ર વચ્ચે કોઈ ભેદભાવ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે.સામાન્ય રીતે જાહેર સેવકને કલમ ૩૧૧ હેઠળ રક્ષણ આપવામાં આવે છે અને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા ગૌણ ન્યાયતંત્રના હિતનું વધુ ધ્યાન રાખવામાં આવે છે, અને આ અગાઉની મંજૂરી સંબંધિત જોગવાઈઓ સાથે તેમને અન્યાયી કાર્યવાહીથી રક્ષણ આપે છે.તેવી જ રીતે બંધારણની કલમ ૧૨૪ (૪) અને (૫) ની જોગવાઈઓ દ્વારા હાઈકોર્ટ અને સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશોને રક્ષણ ઉપલબ્ધ છે.જ્યાં સુધી આ પાસાની વાત છે, એક તરફ હાઈકોર્ટ અને બીજી તરફ સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશોની બે શ્રેણીઓને કાયદા દ્વારા અલગ રીતે ગણવામાં આવી નથી.એવા કોઈ તર્કસંગત આધાર ન હોઈ શકે કે જેના આધારે ઉચ્ચ ન્યાયતંત્રના સભ્યને કાર્યવાહીમાંથી છટકી જવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે, જ્યારે સમાન સંજોગોમાં ગૌણ ન્યાયતંત્રના સભ્ય પર કેસ ચલાવવામાં આવે અને તેને દોષિત ઠેરવવામાં આવે.આ કાયદાનું આવું અર્થઘટન તેની બંધારણીય માન્યતા વિરુદ્ધ હશે અને તેથી તેને પ્રાધાન્ય આપવું જોઈએ નહીં.

૧૯ વિનીત નારાયણ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, (૧૯૯૬) ૨ એસ. સી. સી. ૧૯૯:

(એ. આઈ. આર. ૧૯૯૬ એસ. સી. ૩૩૮૬), નીચેના અવલોકનો, જે યોગ્ય છે, સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવ્યા હતા (એ. આઈ. આર. નો પેરા ૩):

“વર્તમાન કેસની હકીકતો અને સંજોગો સૂચવે છે કે આ બાબતની આ અદાલત દ્વારા સંપૂર્ણ તપાસ કરવામાં આવે તે અત્યંત જાહેર મહત્વ છે જેથી બંધારણમાં સ્થાપિત સમાનતાની વિભાવના અને કાયદાના શાસનના મૂળભૂત સિદ્ધાંતને સતત ધ્યાનમાં

રાખીને કાયદા અનુસાર તેમના કાર્યો અને જવાબદારીઓ નિભાવવાની ફરજ સોંપવામાં આવેલી તમામ સરકારી સંસ્થાઓ આમ કરે તે સુનિશ્ચિત કરી શકાય: "તમે ગમે તેટલું ઊંચું હોવ, કાયદો તમારાથી ઉપર છે. દરેક વ્યક્તિ સામે વાજબી ધોરણે કરવામાં આવેલા દરેક આરોપની તપાસ, તે વ્યક્તિની સ્થિતિ અને દરજ્જાને ધ્યાનમાં લીધા વિના, હાથ ધરવામાં આવવી જોઈએ અને ઝડપથી પૂર્ણ થવી જોઈએ.

૨૦ વિનીત નારાયણ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, AIR ૧૯૯૮ SC ૮૮૯:

(૧૯૯૮ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૨૦૮), સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું (પેરા ૪૬ અને ૪૭).

"કાયદો અપરાધીઓને તેમના જીવનની સ્થિતિ અનુસાર ગુનાઓની તપાસ અને ગુનાઓ માટે કાર્યવાહી સહિત તેમના હેઠળની સારવાર માટે અલગ રીતે વર્ગીકૃત કરતો નથી. એક જ અપરાધ કરવાના આરોપી દરેક વ્યક્તિ સામે કાયદા અનુસાર સમાન રીતે કાર્યવાહી થવી જોઈએ, જે દરેકને લાગુ થવામાં સમાન છે. એક જ નિર્દેશ માત્ર ચોક્કસ સ્તરથી ઉપરની અમુક વ્યક્તિઓને લાગુ પડે છે જેમને "નિર્ણય લેનાર અધિકારીઓ" તરીકે વર્ણવવામાં આવે છે. પ્રશ્ન એ છે કે તેઓ જે ગુનામાં આરોપી છે તેની તપાસના હેતુસર તેમના માટે કોઈ ભેદભાવ કરી શકાય છે કે કેમ.

૨૧ બંને પક્ષો દ્વારા પ્રચાર કરાયેલ હરીફ રજૂઆતો તરફ વળતાં પહેલાં, સી.આર.પી.સી ની નીચેની જોગવાઈઓ પર ધ્યાન આપવું જોઈએ:

"કલમ ૩૫૩. ચુકાદો"

(૧) મૂળ અધિકારક્ષેત્રની કોઈપણ ફોજદારી અદાલતમાં દરેક સુનાવણીમાં ચુકાદો સુનાવણીની સમાપ્તિ પછી તરત જ પીઠાસીન અધિકારી દ્વારા ખુદી અદાલતમાં જાહેર કરવામાં આવશે અથવા તેના પછીના કોઈ સમયે પક્ષકારો અથવા તેમના વકીલોને નોટિસ આપવામાં આવશે.

((ક) સંપૂર્ણ ચુકાદો આપીને; અથવા

((ખ) સમગ્ર ચુકાદો વાંચીને; અથવા

- (સી) ચુકાદાના કાર્યકારી ભાગને વાંચીને અને આરોપી અથવા તેના વકીલ દ્વારા સમજી શકાય તેવી ભાષામાં ચુકાદાના સારને સમજાવીને.
- (૨) જ્યાં પેટા કલમ (૧) ની કલમ (એ) હેઠળ ચુકાદો આપવામાં આવે છે, ત્યાં પીઠાસીન અધિકારી તેને લઘુલિપિમાં નીચે લાવશે, લખાણ અને તેના દરેક પૃષ્ઠ પર તે તૈયાર થતાંની સાથે જ સહી કરશે અને તેના પર ખુદ્દી અદાલતમાં ચુકાદો આપવાની તારીખ લખશે.
- (૩) જ્યાં ચુકાદો અથવા તેનો કાર્યકારી ભાગ પેટા કલમ (૧) ની કલમ (બી) અથવા કલમ (સી) હેઠળ વાંચવામાં આવે છે, ત્યાં તે અધ્યક્ષ અધિકારી દ્વારા ખુદ્દી અદાલતમાં તારીખ અને સહી કરવામાં આવશે, અને જો તે પોતાના હાથથી લખાયેલ ન હોય, તો ચુકાદાના દરેક પૃષ્ઠ પર તેના દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવશે.
- (૪) જ્યાં પેટા કલમ (૧) ના ખંડ (સી) માં નિર્દિષ્ટ રીતે ચુકાદો સંભળાવવામાં આવે છે, ત્યાં સંપૂર્ણ ચુકાદો અથવા તેની નકલ પક્ષકારો અથવા તેમના વકીલોના અવલોકન માટે તરત જ વિના મૂલ્યે ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.
- (૫) જો આરોપી કસ્ટડીમાં હોય, તો તેને ચુકાદો સાંભળવા માટે લાવવામાં આવશે.
- (૬) જો આરોપી કસ્ટડીમાં ન હોય, તો તેને અદાલત દ્વારા જાહેર કરાયેલા ચુકાદાની સુનાવણીમાં હાજર રહેવાની જરૂર પડશે, સિવાય કે જ્યાં સુનાવણી દરમિયાન તેની વ્યક્તિગત હાજરી આપવામાં આવી હોય અને સજા માત્ર દંડમાંથી એક હોય અથવા તેને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે:+
- પરંતુ, જ્યાં એક કરતાં વધુ આરોપી હોય અને તેમાંથી એક અથવા વધુ ચુકાદો સંભળાવવાની તારીખે અદાલતમાં હાજર ન હોય, ત્યાં અધ્યક્ષ અધિકારી, કેસના નિકાલમાં અનુચિત વિલંબ ટાળવા માટે, તેમની ગેરહાજરી હોવા છતાં ચુકાદો જાહેર કરી શકે છે.
- (૭) કોઈ ફોજદારી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ કોઈ પણ ચુકાદો કોઈ પણ પક્ષ અથવા તેના વકીલની તે દિવસે અથવા તેની ડિલિવરી માટે સૂચિત સ્થળથી ગેરહાજરીના કારણે, અથવા પક્ષકારો અથવા તેમના વકીલો અથવા તેમાંથી કોઈપણને, આવા દિવસ અને સ્થળની નોટિસ આપવામાં કોઈ ભૂલ અથવા સેવા આપવામાં ખામીના કારણે અમાન્ય માનવામાં આવશે નહીં.
- (૮) આ કલમની કોઈ પણ બાબતનો અર્થ કલમ ૪૬૫ની જોગવાઈઓની હદને કોઈપણ રીતે મર્યાદિત કરવા માટે કરવામાં આવશે નહીં.

“કલમ ૩૮૨.અપીલની અરજી

દરેક અપીલ અપીલકર્તા અથવા તેના વકીલ દ્વારા લેખિતમાં રજૂ કરવામાં આવેલી અરજીના સ્વરૂપમાં કરવામાં આવશે અને આવી દરેક અરજી (જ્યાં સુધી તે અદાલતને અન્યથા નિર્દેશ આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી) તેની સાથે ચુકાદા અથવા આદેશની નકલ સાથે કરવામાં આવશે.

“કલમ ૩૮૯.અપીલ પેન્ડિંગ સજા સરપેન્શન; જામીન પર અપીલકર્તાની મુક્તિ

(૧) દોષિત વ્યક્તિની કોઈપણ અપીલ બાકી હોય તો, અપીલ અદાલત, તેના દ્વારા લેખિતમાં નોંધાવવાના કારણો માટે, આદેશ આપી શકે છે કે સજા અથવા આદેશનો અમલ સ્થગિત કરવામાં આવે અને જો તે કેદમાં હોય, તો તેને જામીન પર અથવા તેના પોતાના બોન્ડ પર મુક્ત કરવામાં આવે. [પરંતુ અપીલ અદાલત, જામીન પર અથવા પોતાના બોન્ડ પર મુક્ત થતાં પહેલાં, મૃત્યુદંડ અથવા આજીવન કેદ અથવા ઓછામાં ઓછી દસ વર્ષની કેદની સજાને પાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી દોષિત વ્યક્તિ, સરકારી વકીલને આવા મુક્તિની વિરુદ્ધ લેખિતમાં કારણ દર્શાવવાની તક આપશે:

વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે એવા કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં દોષિત વ્યક્તિને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે છે, તે સરકારી વકીલ માટે જામીન રદ કરવા માટે અરજી દાખલ કરવા માટે ખુદી રહેશે.]

(૨) આ કલમ દ્વારા અપીલ અદાલતને આપવામાં આવેલી શક્તિનો ઉપયોગ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા દોષિત વ્યક્તિ દ્વારા તેના ગૌણ અદાલતમાં અપીલના કિસ્સામાં પણ થઈ શકે છે.

(૩) જ્યાં દોષિત વ્યક્તિ તે અદાલતને સંતોષ આપે છે કે જેના દ્વારા તેને દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે કે તે અપીલ રજૂ કરવાનો ઈરાદો ધરાવે છે, તો કોર્ટ,

((૧) જામીન પર હોય તેવી વ્યક્તિને ત્રણ વર્ષથી વધુ ન હોય તેવી કેદની સજા કરવામાં આવે તો; અથવા

((૨) જે ગુના માટે આવી વ્યક્તિ દોષિત ઠેરવવામાં આવી હોય તે જામીનપાત્ર હોય અને તે જામીન પર હોય, તો આદેશ આપો કે દોષિત વ્યક્તિને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે, સિવાય કે જામીન નકારવા માટે વિશેષ કારણો હોય, એવા સમયગાળા માટે કે જે અપીલ રજૂ કરવા અને પેટા કલમ (૧) હેઠળ અપીલ કોર્ટના આદેશો મેળવવા માટે પૂરતો સમય આપે અને જ્યાં સુધી તે જામીન પર મુક્ત થાય ત્યાં સુધી કેદની સજા સરપેન્ડ માનવામાં આવશે.

“કલમ ૪૧૮.કેદની સજાનો અમલ

- (૧) જ્યાં આરોપીને કલમ ૪૧૩ દ્વારા જોગવાઈ કરાયેલા કેસો સિવાયના અન્ય કેસોમાં આજીવન કેદ અથવા કેદની સજા ફટકારવામાં આવે છે, ત્યાં સજા પસાર કરતી અદાલત તરત જ જેલ અથવા અન્ય સ્થળે વોરંટ મોકલશે જેમાં તે છે, અથવા તેને કેદ કરવામાં આવશે, અને, જ્યાં સુધી આરોપી પહેલેથી જ આવી જેલ અથવા અન્ય જગ્યાએ કેદ ન હોય ત્યાં સુધી, તેને વોરંટ સાથે આવી જેલ અથવા અન્ય જગ્યાએ મોકલશે:
- પરંતુ જ્યાં આરોપીને અદાલત ઊભી થાય ત્યાં સુધી કેદની સજા સંભળાવવામાં આવે છે, ત્યાં જેલમાં વોરંટ તૈયાર કરવાની અથવા મોકલવાની જરૂર રહેશે નહીં અને આરોપીને અદાલત નિર્દેશ આપે તેવી જગ્યાએ કેદ કરી શકાય છે.
- (૨) જ્યારે આરોપીને પેટા કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત કેદની સજા આપવામાં આવે ત્યારે તે અદાલતમાં હાજર ન હોય તો, અદાલત તેને જેલ અથવા અન્ય સ્થળે મોકલવાના હેતુથી તેની ધરપકડ માટે વોરંટ બહાર પાડશે જેમાં તેને કેદ કરવામાં આવે છે. અને આવા કિસ્સામાં, સજા તેની ધરપકડની તારીખે શરૂ થશે. "(૪) જ્યારે અપીલકર્તાને આખરે એક મુદતની કેદ અથવા આજીવન કેદની સજા ફટકારવામાં આવે છે, ત્યારે જે સમયગાળા દરમિયાન તેને આ રીતે મુક્ત કરવામાં આવે છે તે સમયને તે મુદતની ગણતરીમાં બાકાત રાખવામાં આવશે કે જેના માટે તેને આ રીતે સજા ફટકારવામાં આવી છે.

● વિશ્લેષણ:

૨૨. જ્યાં સુધી પ્રથમ પ્રશ્નનો સંબંધ છે, તે ચુકાદાની ઘોષણા અને અરજદાર આરોપીની ગેરહાજરીમાં દોષિત ઠેરવવાના આદેશ અને સજાના સંદર્ભમાં છે, મારો મત છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કોઈ ગેરકાયદેસરતા આચરવામાં આવી હોવાનું કહી શકાય નહીં.

૨૩ સી.આર.પી.સી નો પ્રકરણ ૧૬ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ કાર્યવાહી શરૂ કરવા સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૨૦૪ હેઠળ, મેજિસ્ટ્રેટ ગુનાની નોંધ લીધા પછી સમન્સ અથવા વોરંટ જારી કરે છે, કેસના આધારે, એટલે કે સમન્સ કેસ અથવા વોરંટ કેસ.કલમ ૨૦૫ (૧), સી.આર.પી.સી હેઠળ, મેજિસ્ટ્રેટે આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરી માટે સમન્સ જારી કર્યા પછી આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીને સમાપ્ત કરવાની અને તેને તેના વકીલ/વકીલ દ્વારા હાજર થવાની મંજૂરી આપવાની સત્તા છે.પેટા કલમ (૨) હેઠળ જો મેજિસ્ટ્રેટ કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે પોતાના વિવેકબુદ્ધિથી આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીનો નિકાલ કરે તો પણ, તેને કલમમાં આપવામાં આવેલી રીતે આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીનો નિર્દેશ આપવાનો અધિકાર છે.પ્રકરણ ૨૪, સી.આર.પી.સી . પૂછપરછ અને પરીક્ષણોની સામાન્ય જોગવાઈઓ સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૩૧૭ હેઠળ, તપાસ અથવા સુનાવણીના કોઈપણ તબક્કે, કેસનો પ્રયાસ કરી રહેલા સંબંધિત ન્યાયાધીશ અથવા મેજિસ્ટ્રેટને ન્યાયના હિતમાં અથવા જો આરોપી સતત અદાલતની કાર્યવાહીમાં ખલેલ પહોંચાડતો જોવા મળે તો અદાલત સમક્ષ આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીને સમાપ્ત કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે.તે જ સમયે કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે તે આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીનો નિર્દેશ આપી શકે છે.પેટા કલમ (૨) હેઠળ, જો આરોપીનું પ્રતિનિધિત્વ વકીલ દ્વારા ન કરવામા આવે તો પણ, જો પીઠાસીન અધિકારીને લાગે કે આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરી જરૂરી છે, તો તે તપાસ અથવા સુનાવણી સ્થગિત કરી શકે છે.પ્રકરણ ૨૭ ચુકાદાની જાહેરાત સાથે સંબંધિત છે.ચુકાદાની જાહેરાત

વિશેની પ્રક્રિયા નક્કી કર્યા પછી, કલમ ૩૫૩ ની પેટા કલમ (૫) જણાવે છે કે જો આરોપી કસ્ટડીમાં હોય, તો તેને ચુકાદો સાંભળવા માટે કોર્ટમાં લાવવામાં આવશે. પેટા કલમ (૬) હેઠળ, જો આરોપી કસ્ટડીમાં ન હોય, તો તેને અદાલત દ્વારા જાહેર કરાયેલા ચુકાદાની સુનાવણી માટે હાજર રહેવાની જરૂર પડશે, સિવાય કે જ્યાં સુનાવણી દરમિયાન તેની વ્યક્તિગત હાજરી આપવામાં આવી હોય અને સજા માત્ર દંડની હોય અથવા તેને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે.

૨૪. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓમાંથી તે સુરક્ષિત રીતે ધારી શકાય છે કે આરોપીની હાજરીને એકથી વધુ કારણોસર સુનાવણી દરમિયાન આગ્રહ કરવામાં આવે છે, જો કે કલમ ૨૦૫ અથવા ૩૧૭, સી.આર.પી.સી હેઠળ ગણાયેલા કારણોસર તેમની વ્યક્તિગત હાજરીને દૂર કરવા માટે જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે. તેમની વ્યક્તિગત હાજરી માટે આગ્રહ રાખવાના કારણો એ છે કે સુનાવણી દરમિયાન, પીઠાસીન અધિકારીએ આરોપીની હાજરીમાં તેને જાણીતી ભાષામાં પુરાવા રેકૉર્ડ કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે અને આરોપીએ તેના હિતો વિરુદ્ધ ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા આપવામાં આવતા પુરાવાઓનું પાલન કરવું પડશે અને ફરિયાદી પક્ષના કેસને નકારી કાઢવા માટે તેના વકીલને યોગ્ય સૂચનાઓ આપવી પડશે કારણ કે તે હશે. યોગ્ય વ્યક્તિ જે તેની સામે કરવામાં આવેલા આરોપોની સત્યતા અથવા અન્યથા જાણે છે. તેવી જ રીતે ચુકાદો સંભળાવતી વખતે આરોપીની હાજરી પર ભાર મૂકવામાં આવે છે અને તેને દોષિત ઠેરવવામાં આવે તો તેને લાદવામાં આવેલી સજા પર

સુનાવણી કરવી પડે છે.તેથી, સુનાવણી દરમિયાન આરોપીની હાજરી માટે આગ્રહ રાખવાનું દરેક વાજબીપણું છે.

૨૫. જો કે, આરોપીની ગેરહાજરીમાં વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ પોતે જે ચુકાદો આપી શકે છે તે ચુકાદાને દૂષિત કરશે નહીં.સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૫૩ ની પેટા કલમ (૭) સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે કોઈ પણ ફોજદારી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ કોઈ પણ ચુકાદો કોઈ પણ પક્ષની ગેરહાજરીના કારણે અમાન્ય ગણાશે નહીં.

૨૬ પ્રથમ પ્રશ્નનો જવાબ તે મુજબ આપવામાં આવે છે.

૨૭ જ્યાં સુધી બીજા પ્રશ્નનો સંબંધ છે, મારો મત છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે ધરપકડના બિનજામીનપાત્ર વોરંટ જારી કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી, કારણ કે તેણે નોંધ્યું છે કે આરોપી ચુકાદો સંભળાવતી વખતે હાજર નહોતો અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશ અને સજા સી.આર.પી.સી ની કલમ ૪૧૮ (૨) ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને. સી.આર.પી.સી ની કલમ ૪૧૮ ની પેટા કલમ (૨) હેઠળ, જ્યારે કેદની સજા પામેલો આરોપી કોર્ટમાં હાજર ન હોય, ત્યારે કોર્ટે તેની ધરપકડનું વોરંટ જારી કરવું પડશે અને તેની ધરપકડની તારીખે સજા શરૂ થશે.મારો મત છે કે મેજિસ્ટ્રેટ પાસે બે વિકલ્પો હતા.તે ચુકાદો અને દોષિત ઠેરવવા અને સજાના આદેશની જાહેરાત પહેલાં, અદાલતમાં આરોપી અરજદારની હાજરી લાગુ કરી શકતો હતો અથવા આરોપીની

ગેરહાજરીમાં ચુકાદો આપી શકતો હતો અને ધરપકડનું વોરંટ જારી કરી શકતો હતો.વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ પ્રક્રિયાના પછીના ભાગને અપનાવવાનું યોગ્ય માન્યું એટલે કે ચુકાદો સંભળાવ્યો, અને ત્યારબાદ, સી.આર.પી.સી ની કલમ ૪૧૮ (૨) હેઠળ વોરંટ જારી કરવા માટે આગળ વધ્યા.

૨૮ હું લક્ષ્મણ સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય [(૨૦૧૫) ૩ એસ. સી. સી. ૩૬૨] ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકું છું અને તેના પર આધાર રાખી શકું છું.હું સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પેરા ૧૦,૧૦.૧,૧૦.૨ અને ૧૦.૩ માં કરવામાં આવેલા અવલોકનોને ટાંકી શકું છું. તે જ નીચે દર્શાવેલ છે:

“૧૦ આદેશ અથવા દોષિત ઠેરવવાની પ્રક્રિયાને અનુસરવાની કાનૂની સ્થિતિ ખૂબ જ સ્પષ્ટ છે જેના પર કોઈ વિશેષ ભાર મૂકવાની જરૂર નથી.અમે એવું એટલા માટે કહીએ છીએ કારણ કે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ના પ્રકરણ ૩૨ માં દોષિતોને આપવામાં આવેલી મૃત્યુદંડની સજા અને/અથવા અન્ય સજાઓના અમલ માટે અનુસરવાની પ્રક્રિયા અને પ્રક્રિયા સૂચવવામાં આવી છે.અમે ખાસ કરીને કલમ ૪૧૭,૪૧૮,૪૭૨ અને ૪૨૦ સી. આર. પી. સી. નો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ જે દોષિતની કેદની જગ્યા નક્કી કરવાની સત્તા, કેદની સજાનો અમલ અને ફાંસી માટેના વોરંટની દિશા સાથે તેમજ તે વ્યક્તિઓ કે જેમની સાથે તે દાખલ કરવાની હોય:

૧૦.૧ સંહિતાની કલમ ૪૧૮ ખાસ કરીને સજાની સજાના અમલ સાથે સંબંધિત છે અને અન્ય બાબતોની સાથે સજા પસાર કરતી અદાલતને જેલ અથવા અન્ય સ્થળે કે જેમાં તે કેદ છે, અથવા રાખવામાં આવવાનો છે, અને જ્યાં સુધી આરોપી અન્યથા આવી જેલ અથવા અન્ય જગ્યાએ કેદ ન હોય ત્યાં સુધી તેને વોરંટ સાથે આવી જેલ અથવા અન્ય જગ્યાએ મોકલવા માટે વોરંટ મોકલવાની સત્તા આપે છે અને ફરજ પાડે છે.કલમ ૪૧૮ની પેટા કલમ (૨) ની દ્રષ્ટિએ, જ્યારે પેટા કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત કેદની સજા સંભળાવવામાં આવે ત્યારે આરોપી અદાલતમાં હાજર ન હોય, તો અદાલતે તેને જેલ અથવા અન્ય સ્થળે મોકલવાના હેતુથી તેની ધરપકડ

માટે વોરંટ બહાર પાડવું જરૂરી છે જેમાં તેને કેદ કરવામાં આવે છે અને આવા કિસ્સાઓમાં સજા તેની ધરપકડની તારીખે શરૂ થશે.આમ એવો કોઈ દાવો કરવામાં આવતો નથી કે આરોપીની સજા અને તેને આપવામાં આવેલી કેદની સજા પર, સંબંધિત અદાલત તેને વોરંટની દ્રષ્ટિએ જેલમાં મોકલવાની અપેક્ષા રાખે છે જે તેને આવી કેદમાંથી પસાર થવાના સમયગાળા માટે કેદ કરવાની સત્તા આપશે.અમારી પાસે એવું માનવાનું કોઈ કારણ નથી કે આવા તમામ કેસોમાં આ પ્રક્રિયાનું નિશ્ચિતપણે પાલન કરવામાં આવતું નથી જ્યાં દોષિત સંબંધિત અદાલત સમક્ષ હાજર ન હોય અને સજા ભોગવવા માટે તેને કેદની સજા ભોગવવી જરૂરી હોય.

૧૦.૨ અમારું એ પણ માનવું છે કે ગુનેગારને પકડવા માટે વોરંટ જારી કરવાની પ્રક્રિયાને સીઆરપીસીની કલમ ૪૧૮ અંતર્ગતની ભાવનાને ધ્યાનમાં રાખીને ખંતપૂર્વક અનુસરવામાં આવે છે.

૧૦.૩ અમારા મતે મુશ્કેલી ત્યારે ઊભી થાય છે જ્યારે સંબંધિત અદાલત દ્વારા જારી કરાયેલા વોરંટ અમલમાં ન આવે.આવું માત્ર એવા કિસ્સાઓમાં જ થતું નથી કે જ્યાં આરોપીને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હોય અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સજા સંભળાવવામાં આવી હોય, પણ જ્યાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે તેની સામે અપીલ અથવા પુનરાવર્તન આખરે હાઈકોર્ટ દ્વારા રદ કરવામાં આવે છે.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે આવા કિસ્સાઓમાં પણ દોષિતો દ્વારા પસંદ કરાયેલી અપીલ અથવા પુનરાવર્તનની બરતરફી વિશેની સૂચના પ્રાપ્ત થયા પછી, આરોપીએ સ્વેચ્છાએ આત્મસમર્પણ ન કર્યું હોય તો તેની ધરપકડ માટે કલમ ૪૧૮ સીઆરપીસી હેઠળની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવાની અને તેને આપવામાં આવેલી સજા ભોગવવા માટે તેને જેલમાં મોકલવાની અદાલતની જવાબદારી છે.જો કે, અનુભવ દર્શાવે છે કે જ્યારે અમલ માટે પોલીસને વોરંટ મોકલવામાં આવે છે ત્યારે તે વર્ષો સુધી અમલમાં મૂકવામાં આવતા નથી, જેમ કે અમે હાથમાં રહેલા કેસમાં નોંધ્યું છે, જ્યાં બેવડી હત્યા માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવેલા બે આજીવન ગુનેગારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ રદ કરવામાં આવી હોવા છતાં, નોંધપાત્ર લાંબા સમય સુધી ફરાર રહ્યા હતા.

૨૯ ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, હું દીપકકુમાર ભાનુપ્રસાદ ઉપાધ્યાય વિરુદ્ધના કેસમાં

આ અદાલતના પૂર્ણ પીઠના નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકું છું અને તેના પર આધાર રાખી શકું છું. ગુજરાત રાજ્ય [૧૯૯૮ કીમી. લો. જ. ૧૯૩૩]. હું પેરા ૬ માં સમાવિષ્ટ પૂર્ણ બેન્ચ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનોને ટાંકી શકું છું. તે જ નીચે દર્શાવેલ છે:

“૬.કેદની વિભાવના પ્રવાહી ખ્યાલ નથી અને તે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓમાંથી તેનો રંગ અને અર્થ મેળવે છે.દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ ના પ્રકરણ ૩૨ માં સજાઓના અમલ, સસ્પેન્શન, માફી અને લઘુત્તમ કરવાની જોગવાઈ છે.કલમ ૪૧૭ થી ૪૨૪ ની જોગવાઈઓ જેલના પ્રશ્ન પર અસર કરે છે, જ્યારે કલમ ૪૨૩ થી ૪૩૫ ની જોગવાઈઓ સજાના અમલને લગતી સામાન્ય જોગવાઈઓ છે.કલમ ૪૧૭ હેઠળ, રાજ્ય સરકારને કેદની જગ્યા નિયુક્ત કરવાની સત્તા છે અને તે મુજબ, તે નિર્દેશ આપી શકે છે કે આ સંહિતા હેઠળ કેદ અથવા કર્ટડી માટે જવાબદાર કોઈપણ વ્યક્તિને કઈ જગ્યાએ કેદ કરવામાં આવશે.કલમ ૪૧૮ કેદની સજાના અમલની જોગવાઈ કરે છે.તેમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જ્યાં આરોપીને કલમ ૪૧૩ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી જોગવાઈઓ સિવાયના અન્ય કેસોમાં આજીવન કેદ અથવા અન્ય મુદતની કેદની સજા ફટકારવામાં આવે છે, ત્યાં સજા પસાર કરતી અદાલત તરત જ જેલ અથવા અન્ય સ્થળે વોરંટ મોકલશે જેમાં તે છે અથવા તેને કેદ કરવામાં આવશે, અને જ્યાં સુધી આરોપી પહેલેથી જ આવી જેલ અથવા અન્ય જગ્યાએ કેદ ન હોય ત્યાં સુધી તેને વોરંટ સાથે આવી જેલ અથવા અન્ય જગ્યાએ મોકલશે.કલમ ૪૧૮ની પેટા કલમ (૨) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જ્યારે આરોપીને આવી કેદની સજા સંભળાવવામાં આવે ત્યારે તે અદાલતમાં હાજર ન હોય, તો અદાલત તેને જેલ અથવા અન્ય સ્થળે મોકલવાના હેતુથી તેની ધરપકડ માટે વોરંટ બહાર પાડશે જેમાં તેને કેદ કરવામાં આવે છે; અને આવા કિસ્સામાં, સજા તેની ધરપકડની તારીખે શરૂ થશે.કલમ ૪૧૯ હેઠળ, કેદની સજાના અમલ માટેના દરેક વોરંટને જેલના પ્રભારી અધિકારીને અથવા અન્ય સ્થળે મોકલવામાં આવશે જેમાં કેદી છે અથવા તેને કેદ કરવામાં આવશે.તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે કેદની વિભાવના અનુસાર જે ગુનાઓ માટે આવી સજા લાદવામાં આવે છે તેના સંદર્ભમાં તે સમજી શકાય છે, જેલમાં અથવા અન્ય નિયુક્ત સ્થળે વ્યક્તિની શારીરિક કેદ એ કેદની સજાને અમલમાં મૂકવાની રીત છે.જ્યારે કેદની સજા ફટકારવામાં આવે તે સમયે વ્યક્તિ અદાલતમાં હાજર હોય ત્યારે તેને વોરંટ સાથે જેલમાં મોકલવો જરૂરી છે અને જ્યારે તે હાજર ન હોય ત્યારે તેની ધરપકડનું વોરંટ

જારી કરવામાં આવે છે અને આવા કેસમાં કેદની સજા તેની ધરપકડની તારીખથી શરૂ થશે.ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૬ હેઠળ, વ્યક્તિની ધરપકડ કરવાની રીત નક્કી કરવામાં આવી છે અને તે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે ધરપકડ કરતી વખતે, પોલીસ અધિકારી અથવા તે જ કરતી અન્ય વ્યક્તિ ખરેખર ધરપકડ કરવા માટે વ્યક્તિના શરીરને સ્પર્શ કરશે અથવા મર્યાદિત કરશે, સિવાય કે શબ્દ અથવા કાર્યવાહી દ્વારા કસ્ટડીમાં રજૂઆત કરવામાં આવે.તેથી, કેદની સજાનો અમલ માત્ર વ્યક્તિની ધરપકડ કરીને અને તેને કેદ માટે નિયુક્ત સ્થળ સુધી મર્યાદિત કરીને જ થઈ શકે છે.એ નોંધવું પણ નોંધપાત્ર છે કે સંહિતાની કલમ ૪૩૦ હેઠળ, જ્યારે સજાનો સંપૂર્ણ અમલ કરવામાં આવે ત્યારે જ તેને અમલમાં મૂકનાર અધિકારી તેના હાથ નીચે સમર્થન સાથે વોરંટ પરત કરશે, જેમાં સજાને અમલમાં મૂકવાની રીત પ્રમાણિત કરવામાં આવશે.”

૩૦ મારા મતે, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે સજાના અમલના હેતુ માટે ધરપકડનું બિનજામીનપાત્ર વોરંટ જારી કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી.

૩૧ ચોથો પ્રશ્ન નંબર ૩ સાથે કંઈક અંશે સંકળાયેલો છે.તે વિવાદમાં નથી કે વિદ્વાન વકીલ, જે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ અહીં અરજદારનું પ્રતિનિધિત્વ કરી રહ્યા હતા, જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટે ચુકાદો અને દોષિત ઠેરવવાનો અને સજાનો આદેશ આપ્યો ત્યારે તે ખૂબ જ હાજર હતા.હકીકતમાં, એવું લાગે છે કે ચુકાદાની જાહેરાતની તારીખના બે દિવસ પહેલાં એટલે કે ૪ ઓક્ટોબર, ૨૦૧૫ના રોજ અરજદાર આરોપી અદાલત સમક્ષ હાજર રહ્યો હતો.પ્રશ્ન એ છે કે શું વકીલ માટે દોષિતની ગેરહાજરીમાં મૂળ સજાને સ્થગિત કરવાના હેતુથી સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ અરજી દાખલ કરવાની મંજૂરી છે કે જેથી દોષિત સત્ર અદાલત સમક્ષ અપીલ કરી શકે.શું આવી અરજી પર યોગ્ય આદેશ પસાર કરવામાં આવે તે પહેલાં આરોપીની વ્યક્તિગત

હાજરી માટે આગ્રહ કરવો જરૂરી છે?જો આ પ્રશ્નનો જવાબ હકારાત્મક હોય, તો ટ્રાયલ કોર્ટને સી.આર.પી.સી ની કલમ ૪૧૮ (૨) હેઠળ વોરંટ જારી કરવાનો આદેશ પણ પસાર કરવાની જરૂર રહેશે નહીં. સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ (૩). જ્યારે દોષિત વ્યક્તિ જે અદાલત દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે તે અદાલતને સંતોષ આપે છે કે તે અપીલ રજૂ કરવા માંગે છે, ત્યારે કોર્ટ, જ્યાં જામીન પર હોય તેવી વ્યક્તિને ત્રણ વર્ષથી વધુ ન હોય તેવી મુદતની કેદની સજા આપવામાં આવે છે, અથવા જ્યાં આવા વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હોય તે ગુના માટે જામીનપાત્ર વોરંટ છે, અને તે જેલમાં છે. જામીન, આદેશ આપો કે દોષિત વ્યક્તિને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે.નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવતા કેસોમાં, દેખીતી રીતે, એવું ન કહી શકાય કે આરોપી જામીન પર છે.સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ (૩) (૧) અને (૨) માં દેખાતી "જામીન પર છે" અને "જામીન પર છે" અભિવ્યક્તિને વ્યાજબી રીતે વાંચવી અને સમજવી જોઈએ જેથી આરોપીનો સમાવેશ કરી શકાય જેની પાસેથી જામીનની માંગ કરવામાં આવી નથી.

૩૨ ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, અરજદાર આરોપી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી ડેવેએ જૈન બાબુ વિરુદ્ધના કેસમાં કેરળ હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે. કે. જે. જોસેફે ૨૦૦૯ (૧) ગુનાઓ (એચસી) ૬૨૯ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.શ્રી ડેવે પેરા ૩૦માં સમાવિષ્ટ

કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનો પર નીચે મુજબ આધાર રાખ્યો છે:

“જો આરોપી જામીન પર ન હોય, તો કલમ ૩૮૯ (૩) સી.આર.પી.સી હેઠળ સજાના અમલને સ્થગિત કરી શકાતો નથી જેથી આરોપી અપીલ કરી શકે.અદાલતો તરત જ સજાનો અમલ કરવા માટે બંધાયેલા રહેશે.આ આરોપીના અપીલને પ્રાધાન્ય આપવા માટે સજાને સ્થગિત કરવાના અધિકારને નકારવા સમાન હોઈ શકે છે, તે કેટલાક વકીલ દ્વારા પકડવામાં આવે છે.મને આ આશંકામાં કોઈ ગુણ નથી લાગતો.એવા કેસમાં કે જ્યાં આરોપીને કલમ ૨૦૫ સી.આર.પી.સી હેઠળ મુક્તિ આપવામાં આવી હોય અને તેની ગેરહાજરીમાં દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો ન્યાયી, વાજબી અને સુવ્યવસ્થિત પ્રક્રિયા આદેશ આપે છે કે કોર્ટે આરોપીને સજાના અમલ માટે ચોક્કસ દિવસે અદાલતમાં હાજર રહેવાનો નિર્દેશ આપવો જોઈએ.કલમ ૩૮૯ (૩) સી.આર.પી.સી ના આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, કોઈપણ વાજબી મેજિસ્ટ્રેટે માત્ર આવી તારીખે આરોપીની હાજરી માટે કેસ મૂકવો જોઈએ, જે સુનિશ્ચિત કરશે કે આરોપીને તે દરમિયાન અપીલ કરવા માટે વાજબી સમય મળે.વધુમાં, હું એ દલીલ સ્વીકારવામાં અસમર્થ છું કે કલમ ૩૮૯ (૩) સી.આર.પી.સી ની ભાષા ૧૩૮ કાર્યવાહીમાં સજાના સસ્પેન્શનને અવરોધે છે, જ્યારે આરોપીની હાજરીને કલમ ૨૦૫ સી.આર.પી.સી હેઠળ મુક્તિ આપવામાં આવે છે. કલમ ૩૮૯ (૩) સી.આર.પી.સી હેઠળ. જ્યારે આરોપી જામીન પર હોય, ત્યારે સજાને સસ્પેન્ડ કરી શકાય છે.જ્યારે કોઈ અદાલતે આરોપીને વ્યક્તિગત હાજરી અને જામીન મેળવવાની જવાબદારીમાંથી મુક્તિ આપવાનું પસંદ કર્યું હોય, ત્યારે તે લાલ અથવા લાલ માટે હકદાર રહેશે નહીં, જેના માટે જામીન પર મુક્ત થયેલી વ્યક્તિ હકદાર હશે, એવું ધારવું ભાષાકીય તકનીકીતાના જુલમ સામે ઝૂકવું હશે.કલમ ૩૮૯ (૩) (૧) અને (૨) સી.આર.પી.સી માં દેખાતા "જામીન પર છે" અને "જામીન પર છે". એવા આરોપીનો સમાવેશ કરવા માટે વ્યાજબી રીતે વાંચવું અને સમજવું આવશ્યક છે જેની પાસેથી જામીનની માંગ કરવામાં આવી નથી અને જે તેની સ્વતંત્રતાનો આનંદ માણે છે.એક ન્યાયિક અધિકારી કે જે કલમ ૩૮૯ (૩) સી.આર.પી.સી નો લાલ એવા આરોપીને આપવા માટે જગ્યા શોધવામાં અસમર્થ છે કે જે તેની સ્વતંત્રતાનો આનંદ માણે છે, જે કસ્ટડીમાં નથી, જેને જામીન આપવાનો પણ નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો નથી અને જેને કલમ ૨૦૫ સી.આર.પી.સી હેઠળ વ્યક્તિગત હાજરીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે, તે ચોક્કસપણે વૃક્ષો માટે જંગલ ગુમ કરે છે.તેમાં માનવાધિકારના ન્યાયશાસ્ત્રમાં અભિગમનો અભાવ છે અને નકામી વાડ પર ફૂટી જવાની તાલીમનો અભાવ છે.મુક્તિ પામેલા આરોપી પર લાદવામાં આવેલી સજા, જેની ગેરહાજરીમાં ચુકાદો આપવામાં આવે છે, તેને પોસ્ટિંગની આગામી તારીખ સુધી

અમલમાં મૂકવાની જરૂર નથી.આવી આગામી તારીખે તેને વ્યક્તિગત રીતે હાજર રહેવાનો અથવા અપીલ અદાલતમાંથી જો કોઈ હોય તો સસ્પેન્શનનો આદેશ રજૂ કરવાનો નિર્દેશ આપવો આવશ્યક છે.મુક્તિ પામેલા આરોપી કે જેને માત્ર ચુકાદો પ્રાપ્ત કરવા માટે હાજર રહેવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હોય તે એવી વ્યક્તિ હોવી જોઈએ કે જેને કલમ ૩૮૯ (૩) સી.આર.પી.સી નો લાભ ઉપલબ્ધ છે, તેને હાજર થવાની અને જામીન આપવાની જવાબદારીમાંથી પહેલેથી જ મુક્તિ આપવામાં આવી છે.આમ આ આશંકા નિર્રથક હોવાનું જાણવા મળે છે ". વિદ્વાન વકીલે, હકીકતમાં, એવું કહીને પક્ષ રજૂ કર્યો હતો કે આરોપી બીમાર છે, અને તેથી, અદાલત સમક્ષ વ્યક્તિગત રીતે હાજર રહેવા માટે અસમર્થ છે. એવું લાગે છે કે તબીબી પ્રમાણપત્ર પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. જો કે, માંદગીનો આધાર ટ્રાયલ કોર્ટમાં અપીલ કરતો ન હતો. સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળનો આદેશ ત્યારે જ અમલમાં આવશે જ્યારે આરોપી જામીન બોન્ડ રજૂ કરશે. આવા સંજોગોમાં, તેમની ગેરહાજરીમાં, વિદ્વાન વકીલને આવી અરજી દાખલ કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી. આ ડ્રાફ્ટિકોણ અપનાવવાનું વધુ એક કારણ છે.

૩૩. વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત એ છે કે મુક્તિ પામેલા આરોપી પર લાદવામાં આવેલી સજા, જેની ગેરહાજરીમાં ચુકાદો સંભળાવવામાં આવે છે, તેને પોસ્ટિંગની આગામી તારીખ સુધી અમલમાં મૂકવાની જરૂર નથી.આગામી તારીખે, આરોપીઓને વ્યક્તિગત રીતે હાજર રહેવાનો અથવા અપીલ અદાલતમાંથી સસ્પેન્શનનો આદેશ જો કોઈ હોય તો રજૂ કરવાનો નિર્દેશ આપવો આવશ્યક છે.લેવામાં આવેલો મત એ છે કે મુક્તિ પામેલા આરોપી, જેને માત્ર ચુકાદો પ્રાપ્ત કરવા માટે હાજર રહેવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે, તે એવી વ્યક્તિ હોવી જોઈએ કે જેને કલમ ૩૮૯ (૩) સી.આર.પી.સી નો લાભ ઉપલબ્ધ છે, તેને હાજર રહેવાની અને જામીન આપવાની જવાબદારીમાંથી પહેલેથી જ મુક્તિ આપવામાં આવી છે.

૩૪ હાથમાં રહેલા કેસમાં, જરૂરી મુકિત આપતા સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૧૭ (૧) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, આદેશમાં એવું નથી જણાવવામાં આવ્યું કે આરોપી માત્ર ચુકાદો પ્રાપ્ત કરતો દેખાશે.આદેશમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે પણ કોર્ટ નિર્દેશ આપે ત્યારે આરોપી હાજર રહેશે.

૩૫ મારા માટે કેરળ હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણ સાથે સહમત થવું મુશ્કેલ છે કે નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટમાંથી ઉદ્ભવતા કેસોમાં, દોષિત ઠેરવ્યા પછી, આરોપી આપમેળે સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ (૩) નો લાભ મેળવે છે. અલબત્ત, સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ અરજી દાખલ કરી શકાય છે અને કોર્ટ કાયદા અનુસાર યોગ્ય આદેશ પસાર કરી શકે છે.આ પ્રશ્ન સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ અરજી પર યોગ્ય આદેશ પસાર કરવાના હેતુથી આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરી વિશે છે.

૩૬ મારો મત છે કે દોષિત આરોપીની ગેરહાજરીમાં, તેના વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ સજાના સસ્પેન્શન માટે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ અરજીને પસંદ કરી શકતા નથી જેથી દોષિત આરોપી સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ અપીલ કરી શકે.જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સજાના સસ્પેન્શન માટે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩)

હેઠળ આદેશ પસાર કરવામાં આવે છે જેથી આરોપી સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ અપીલ કરી શકે, ત્યારે આરોપીએ જરૂરી જામીન સાથે જામીન રજૂ કરવા પડે છે.તેણે જામીન બોન્ડનો અમલ કરવો પડશે.જો આરોપીનો બચાવ કરી રહેલા વિદ્વાન વકીલને માન્ય મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ આરોપી વ્યક્તિગત રીતે હાજર ન હોય તો સજાના સસ્પેન્શન માટે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ અરજી દાખલ કરવાની મંજૂરી છે, તો તે સંહિતાની કલમ ૪૧૮ (૨) ને અયોગ્ય અથવા બિનજરૂરી બનાવશે.જો દોષિત વ્યક્તિને સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે અને આવી વ્યક્તિએ જામીન રજૂ કરવા પડે, તો દોષિત આરોપીની ગેરહાજરીમાં આ પ્રક્રિયા કેવી રીતે હાથ ધરવામાં આવશે.મારો મત છે કે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે આદેશમાં યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું હતું કે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળની અરજી જાળવવા યોગ્ય નથી કારણ કે દોષિત આરોપી અદાલત સમક્ષ વ્યક્તિગત રીતે હાજર ન હતો.આમ, ચોથા પ્રશ્નનો જવાબ તે મુજબ આપવામાં આવે છે.

૩૭ (૧) થી (૪) સુધીના પ્રશ્નોના જવાબોને ધ્યાનમાં રાખીને પાંચમા પ્રશ્નનો જવાબ આપવામાં કોઈ મુશ્કેલી ન થવી જોઈએ.

૩૮. મારા મતે, સેશન્સ કોર્ટે અપીલ નોંધવાનો સાચો ઇનકાર કર્યો હતો કારણ કે તેણે નોંધ્યું હતું કે દોષિત આરોપી ચુકાદો સંભળાવવામાં આવ્યો તે સમયે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હાજર રહ્યો ન હતો અને ટ્રાયલ કોર્ટે સજાના અમલના હેતુ માટે તેની

ધરપકડનું બિનજામીનપાત્ર વોરંટ બહાર પાડ્યું હતું. નોંધાયેલા કારણોસર ટ્રાયલ કોર્ટે સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ દાખલ કરેલી અરજી પર યોગ્ય આદેશ પસાર કરવાનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો.

૩૯. આ મામલાની સુનાવણી દરમિયાન, સી.આર.પી.સી ની કલમ ૨૦૫ અને ૩૧૭ અંગે થોડી ચર્ચા થઈ હતી. ચાલો હું કાયદાની બે જોગવાઈઓ વચ્ચેનો તફાવત સમજાવવાની આ તક લઉં. સી.આર.પી.સી ની કલમ ૨૦૫, જે પ્રકરણ ૧૬ એટલે કે મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ કાર્યવાહીની શરૂઆતમાં છે, તે નીચે મુજબ વાંચે છે:

“૨૦૫. મેજિસ્ટ્રેટ આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરી રદ કરી શકે છે

- (૧) જ્યારે પણ મેજિસ્ટ્રેટ સમન્સ જારી કરે છે, ત્યારે તે, જો તેને આવું કરવાનું કારણ દેખાય, તો આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીને દૂર કરી શકે છે અને તેને તેના વકીલ દ્વારા હાજર થવાની મંજૂરી આપી શકે છે.
- (૨) પરંતુ કેસની તપાસ કરતા અથવા તેનો પ્રયાસ કરતા મેજિસ્ટ્રેટ, કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે, પોતાની વિવેકબુદ્ધિથી, આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીનો નિર્દેશ આપી શકે છે અને જો જરૂરી હોય તો, અહીં અગાઉ પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતે આવી હાજરી લાગુ કરી શકે છે.”

૪૦. સંહિતાની કલમ ૨૭૩, જે પ્રકરણ ૨૩ માં છે, જે પૂછપરછ અને સુનાવણીમાં પુરાવા સાથે કામ કરે છે, તે પૂરી પાડે છે:

“૨૭૩. આરોપીની હાજરીમાં લેવાના પુરાવા:

અન્યથા સ્પષ્ટ રીતે પૂરી પાડવામાં આવેલ સિવાય કે સુનાવણી અથવા અન્ય કાર્યવાહી દરમિયાન લેવામાં આવેલા તમામ પુરાવા આરોપીની હાજરીમાં અથવા જ્યારે તેની વ્યક્તિગત હાજરી આપવામાં

આવે ત્યારે તેના વકીલની હાજરીમાં લેવામાં આવશે.”

૪૧ સંહિતાની કલમ ૩૧૭ નીચે મુજબ છે:

“૩૧૭. અમુક કેસોમાં આરોપીઓની ગેરહાજરીમાં પૂછપરછ અને સુનાવણી હાથ ધરવાની જોગવાઈ:

- (૧) આ સંહિતા હેઠળની તપાસ અથવા સુનાવણીના કોઈપણ તબક્કે, જો ન્યાયાધીશ અથવા મેજિસ્ટ્રેટને નોંધવાના કારણોસર સંતોષ થાય કે ન્યાયના હિતમાં અદાલત સમક્ષ આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરી જરૂરી નથી, અથવા આરોપી સતત અદાલતની કાર્યવાહીમાં ખલેલ પહોંચાડે છે, તો ન્યાયાધીશ અથવા મેજિસ્ટ્રેટ, જો આરોપીનું પ્રતિનિધિત્વ વકીલ દ્વારા કરવામાં આવે છે, તો તેની હાજરીને દૂર કરી શકે છે અને તેની ગેરહાજરીમાં આવી તપાસ અથવા સુનાવણી સાથે આગળ વધી શકે છે, અને કાર્યવાહીના કોઈપણ અનુગામી તબક્કે, આવા આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીનો નિર્દેશ આપી શકે છે.
- (૨) જો આવા કોઈ કેસમાં આરોપીનું પ્રતિનિધિત્વ વકીલ દ્વારા કરવામાં ન આવે, અથવા જો ન્યાયાધીશ અથવા મેજિસ્ટ્રેટ તેની વ્યક્તિગત હાજરીને જરૂરી માને છે, તો તે, જો તેને યોગ્ય લાગે અને તેના દ્વારા નોંધાયેલા કારણો માટે, આવી તપાસ અથવા સુનાવણીને સ્થગિત કરી શકે છે, અથવા આદેશ આપી શકે છે કે આવા આરોપીનો કેસ હાથ ધરવામાં આવે અથવા અલગથી સુનાવણી કરવામાં આવે.

૪૨. સી.આર.પી.સી ની કલમ ૨૦૫ અને સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૧૭ ની જોગવાઈઓ બે અલગ અને અલગ જોગવાઈઓ છે.તેઓ એકબીજાના અસ્તિત્વને સારી રીતે જાણીને વિધાનસભા દ્વારા રચવામાં આવ્યા છે.સી.આર.પી.સી ની કલમ

૨૦૫ અદાલતને વિવેકબુદ્ધિ આપે છે કે જ્યાં સુધી વ્યક્તિની વ્યક્તિગત હાજરી ટ્રાયલ માટે જરૂરી ન હોય ત્યાં સુધી તેને વ્યક્તિગત હાજરીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવે, જ્યારે સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૧૭. એક જોગવાઈ છે, જ્યાં કોઈ ચોક્કસ દિવસે જો આરોપી વ્યક્તિગત રીતે હાજર રહેવામાં અથવા હાજર થવામાં અસમર્થ હોય, તો તે રજા માંગી શકે છે અને ગેરહાજર રહી શકે છે અને આ માટે તેણે સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૧૭ હેઠળ કોર્ટમાં જવું પડશે.

૪૩. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, હું મેસર્સ ભાસ્કર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકું છું. મેસર્સ ભિવાની કેનિમ એન્ડ એપેરલ્સ લિમિટેડ [AIR ૨૦૦૧ SC ૩૬૨૫].હું પેરા ૧૫,૧૬,૧૭,૧૮ અને ૧૯ માં સમાવિષ્ટ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનોને નીચે ટાંકું છું:

“૧૫. આ એવા દિવસો છે જ્યારે ફોજદારી અદાલતોમાં કલમ ૧૩૮ હેઠળ ગુના માટે કાર્યવાહી ઝડપથી વધી રહી છે.બેંકોની સુવિધાઓ દ્વારા આંતરરાજ્ય વ્યવહારોમાં વધારો થવાને કારણે તે અસામાન્ય નથી કે જ્યારે એક રાજ્યમાં કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે ત્યારે આરોપી બીજા રાજ્યના હોઈ શકે છે, ક્યારેક દૂરના રાજ્યના હોઈ શકે છે.ભાગ્યે જ આવા આરોપી મહિલાઓ પણ હશે.એનઆઈ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ કાર્યવાહી માટે ટ્રાયલ સમન્સ કેસ હોવો જોઈએ.જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટને લાગે છે કે સમન્સ કેસમાં આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીનો આગ્રહ રાખવાથી, કોઈ ચોક્કસ પરિસ્થિતિમાં, કોઈ ચોક્કસ આરોપીને ભારે મુશ્કેલી અને કિંમત ચૂકવવી પડશે, ત્યારે મેજિસ્ટ્રેટને એવી વિચારણા કરવાની છૂટ છે કે તે આવા આરોપીઓને કેવી રીતે રાહત આપી શકે છે.

૧૬. કલમ ૨૫૧ એ સંહિતાના પ્રકરણ ૨૦ માં પ્રારંભિક જોગવાઈ છે જે મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા સમન્સના કેસોની સુનાવણી સાથે સંબંધિત છે.તે અદાલતને આદેશ આપે છે કે જ્યારે "આરોપી મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ હાજર થાય છે અથવા તેને લાવવામાં આવે છે" ત્યારે તે આરોપીને પૂછે કે શું તે દોષિત ઠરે છે.તેમાં દર્શાવેલ હાજરી કાં તો આરોપીની વ્યક્તિગત

હાજરી દ્વારા અથવા તેના વકીલ દ્વારા હોઈ શકે છે. આને સંહિતાની કલમ ૨૦૫ (૧) પરથી સમજી શકાય છે જે કહે છે કે "જ્યારે પણ મેજિસ્ટ્રેટ સમન્સ જારી કરે છે, ત્યારે તે, જો તેને આપું કરવાનું કારણ દેખાય, તો તે આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીને દૂર કરી શકે છે અને તેને તેના વકીલ દ્વારા હાજર થવાની મંજૂરી આપી શકે છે".

૧૭. આમ, યોગ્ય કિસ્સાઓમાં મેજિસ્ટ્રેટ આરોપીને વકીલ દ્વારા પ્રથમ હાજર થવાની પણ મંજૂરી આપી શકે છે. મેજિસ્ટ્રેટને આરોપીની અરજી નોંધવાની સત્તા છે, ત્યારે પણ જ્યારે તેના વકીલ આરોપી વતી આવી અરજી કરે છે, જ્યાં આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીને બાકાત રાખવામાં આવે છે. સંહિતાની કલમ ૩૧૭ ને ઉપરોક્ત પરિપ્રેક્ષ્યમાં જોવી પડશે કારણ કે તે અદાલતને કેસમાં આગળના પગલાઓ સાથે આગળ વધવા માટે પણ આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરી (જો તે કેસમાં વકીલ દ્વારા તેનું પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવે તો) આપવાની સત્તા આપે છે.

જો કે, આવી પરિસ્થિતિમાં કોર્ટે જે સાવચેતી રાખવી જોઈએ તે એ છે કે ઉપરોક્ત લાભ માત્ર તે જ આરોપીને આપવાની જરૂર છે જે અદાલતને સંતોષ આપે છે કે તે કેસમાં ચોક્કસ આરોપી તરીકે તેની ઓળખ અંગે વિવાદ નહીં કરે, અને તેના વતી વકીલ અદાલતમાં હાજર રહેશે અને તેની ગેરહાજરીમાં તેને પુરાવા લેવામાં કોઈ વાંધો નથી. સાક્ષીઓની તપાસ સહિત કાર્યવાહીની વધુ પ્રગતિ માટે આ સાવચેતી જરૂરી છે.

૧૮. એક પ્રશ્ન કાયદેસર રીતે પૂછી શકાય છે કે જો આરોપી દ્વારા નિયુક્ત વકીલ (જેની વ્યક્તિગત હાજરી આપવામાં આવી છે) હાજર ન થાય અથવા વકીલ કેસને આગળ વધારવામાં સહકાર ન આપે તો શું થઈ શકે?

આપણે નિર્દેશ કરી શકીએ કે વિધાનસભાએ આવી ઘટનાઓનું ધ્યાન રાખ્યું છે. કલમ ૨૦૫ (૨) કહે છે કે મેજિસ્ટ્રેટ તેની વિવેકબુદ્ધિથી કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીનો નિર્દેશ આપી શકે છે. કલમ ૩૧૭ (૧) નો છેલ્લો ભાગ મેજિસ્ટ્રેટને કાર્યવાહીના કોઈપણ અનુગામી તબક્કે આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીનો નિર્દેશ આપવાની વિવેકબુદ્ધિ આપે છે. તે આવી હાજરી લાગુ કરવા માટે અન્ય પગલાંનો પણ આશરો લઈ શકે છે.

૧૯. સ્થિતિ, તેથી, આ નીચે ઉકળે છે: જો મેજિસ્ટ્રેટને લાગે કે તેની વ્યક્તિગત હાજરીનો આગ્રહ પોતે જ તેને ભારે વેદના અથવા મુશ્કેલીઓ પહોંચાડશે, અને તુલનાત્મક લાભ ઓછો હશે, તો સમન્સ કેસમાં આવી કાર્યવાહી દરમિયાન અથવા કોઈપણ ચોક્કસ તબક્કે આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરીને રદ કરવાની મેજિસ્ટ્રેટની સત્તા અને તેની ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિમાં છે. આવા વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ માત્ર દુર્લભ કિસ્સાઓમાં જ કરવાની જરૂર

છે જ્યાં આરોપી દૂર રહે છે અથવા વ્યવસાય કરે છે અથવા કોઈપણ ભૌતિક અથવા અન્ય સારા કારણોસર મેજિસ્ટ્રેટને લાગે છે કે આરોપીની વ્યક્તિગત હાજરી સાથે છૂટછાટ માત્ર ન્યાયના હિતમાં હશે.

જો કે, જે મેજિસ્ટ્રેટ આરોપીઓને આ પ્રકારનો લાભ આપે છે તેમણે ઉપર દર્શાવેલી સાવચેતીઓ ચોક્કસપણે લેવી જોઈએ.અમે પુનરાવર્તન કરી શકીએ છીએ કે જ્યારે કોઈ આરોપી મેજિસ્ટ્રેટને તેની યોગ્ય રીતે અધિકૃત વકીલ દ્વારા અરજી કરે છે અને મેજિસ્ટ્રેટને તેની વ્યક્તિગત હાજરીનો લાભ આપવા માટે વિનંતી કરે છે ત્યારે તે તમામ પાસાઓ પર વિચાર કરી શકે છે અને આગળ વધતા પહેલા તેના પર યોગ્ય આદેશો પસાર કરી શકે છે.

૪૪. કાયદાની સ્થિતિ સમજાવ્યા પછી, આગામી પ્રશ્ન એ છે કે શું અહીં અરજદાર આ અદાલતમાંથી કોઈ રાહત મેળવવા માટે હકદાર છે.કેસની વિચિત્ર હકીકતોમાં, હું અહીં અરજદારને તેના વકીલ સાથે વ્યક્તિગત રીતે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ હાજર થવાની એક તક આપવા માંગુ છું.જે દિવસે અને તારીખે તે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ હાજર થાય છે, તે દિવસે તેના માટે કામચલાઉ જામીન માટે કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ નવી અરજી દાખલ કરવાની છૂટ રહેશે, જેથી તે દોષિત ઠેરવવા અને સજા સામે સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ અપીલ કરી શકે.જો અરજદાર તે મુજબ કાર્ય કરે છે, તો બિનજામીનપાત્ર વોરંટનો અમલ કરવાની જરૂર નથી.જપ પરિણામે, આ અરજીનો નિકાલ નીચેની સૂચનાઓ સાથે કરવામાં આવે છે:

(૧) અરજદાર આરોપી પોતાના વકીલ સાથે વિદ્વાન ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ પ્રથમ વર્ગ, માંડવી, કચ્છ સમક્ષ વ્યક્તિગત રીતે હાજર રહેશે અને તેના માટે કામચલાઉ જામીન માટે સી.આર.પી.સી ની કલમ ૩૮૯ (૩) હેઠળ નવી અરજી દાખલ કરવાની છૂટ રહેશે જેથી તે દોષિત ઠેરવવા અને સજા સામે સેશન્સ કોર્ટમાં અપીલ કરી શકે.જો આરોપી અરજદાર દ્વારા અદાલતમાં વ્યક્તિગત રીતે હાજર રહીને આવી કોઈ અરજી દાખલ કરવામાં આવે, તો

વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ તે જ દિવસે કાયદા અનુસાર ઉપરોક્ત અરજી પર યોગ્ય આદેશ પસાર કરશે.

- (૨) અરજદાર આરોપીએ આજથી ચાર અઠવાડિયાના સમયગાળાની અંદર વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ હાજર થવું પડશે. જો તે હાજર થવામાં નિષ્ફળ જાય, તો બિનજામીનપાત્ર વોરંટનો અમલ કરવામાં આવશે અને અરજદાર આરોપીની ધરપકડ કરવામાં આવશે અને સજા ભોગવવા બદલ તેને જેલમાં મોકલવામાં આવશે.
- (૩) ઉપર વર્ણવ્યા મુજબ કાનૂની ઔપચારિકતાઓ પૂર્ણ કર્યા પછી, અહીં અરજદાર દોષિત ઠેરવવા અને સજા સામે સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી શકે છે અને અપીલનો અંતિમ નિકાલ થાય ત્યાં સુધી જામીન પર મુક્તિની પ્રાર્થના પણ કરી શકે છે. સીધી સેવાની મંજૂરી છે.

(ન્યાયાધીશ-જે. બી. પારડીવાલા)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.